

Het onderzoek van Mooren en Kleber: inzichten en vragen

Victor M. Vladár Rivero*

De hoeveelheid zorgvuldig bij elkaar gebrachte informatie in dit onderzoeksverslag brengt de lezer tot wanhoop of tot verder lezen en reflectie.

De vragen die de onderzoekers willen beantwoorden zijn, ont-
daan van wetenschappelijke precisie, als volgt te formuleren:

Wat hebben jongeren meegemaakt die in Indië verbleven tij-
dens de Tweede Wereldoorlog?

Hoe is het nu met hun gezondheid gesteld?

Is er een verband tussen hoe zij zijn omgegaan met hun erva-
ringen en hun huidige gezondheid?

Is er een relatie met wat de oorlog nu voor hun betekent en
hun gezondheid?

Terloops komen ook de volgende vragen aan de orde. Zullen
mensen uit de beschreven groep nog een beroep op de hulpverle-
ning gaan doen? Hebben we een hulpaanbod als de vraag komt?
Geven de resultaten aanwijzingen aan de beleidmakers, hulpver-
leners en andere betrokkenen hoe zij kunnen omgaan met de
grote aantallen jongeren uit oorlogsgebieden die nu in Nederland
verblijven en blijven binnenkomen?

De beantwoording van deze terloops gestelde vragen wordt
overgelaten aan de lezer. Daarnaast speelt door het hele boek de
vraag of de gebruikte methode bruikbaar en betrouwbaar is.

De leeswijzer en de inleiding (hoofdstuk 1) zijn hard nodig om
de structuur van het onderzoek en van het rapport in het oog te
houden en die structuur heb je nodig, vooral als je het boek niet
in één ruk kunt uitlezen, om de verkregen gegevens tot je te ne-
men.

De hoofdstukken 2, 3 en 4 zijn onmisbaar als algemene achter-
grond van de beschreven groep jongeren. Hoofdstuk 2 geeft de
rode draad van de geschiedenis, hoofdstuk 3 beschrijft het wette-
lijk kader en de instellingen die verbonden zijn met een deel van
de beschreven bevolkingsgroep. Hoofdstuk 4 geeft een samen-
vatting van relevante literatuur over de directe en de late gevol-
gen van oorlogsgeweld bij jeugdige oorlogsgetroffenen. De uit-
gangspunten en de gehanteerde onderzoeksopzet worden
uiteengezet in hoofdstuk 5 en 6. In hoofdstuk 7 worden de bevin-
dingen van de gehouden interviews zodanig weergegeven dat de
toenmalige leefwereld van de beschreven jongeren tot leven
komt. Dit wordt aangevuld door de bevindingen uit dossiers van
de WUV en de WUBO in hoofdstuk 8. Daarna worden de meest
'harde' wetenschappelijke gegevens in hoofdstuk 9 weergegeven

* Drs. V.M. Vladár Rivero is
psychiater en eerste genees-
kundige van RIAGG Zuidhage,
tevens hoofd van het Trauma-
project Zuidhage te Den Haag.

en geanalyseerd. De conclusies in hoofdstuk 10, gepresenteerd in de vorm van stellingen, proberen de lezer te verleiden om alsnog met de onderzoekers in debat te gaan.

De 'hardheid' van de 'bewijzen' verkregen uit dit onderzoek worden op verschillende plaatsen in het boek voldoende gerelativeerd. De discussie over het kunnen bewijzen van door de oorlog bepaalde causaliteit wordt niet meer gevoerd: 'Een rechtlijnig, eenduidig causaal verband tussen oorlogservaringen toen en de gezondheid nu valt in wetenschappelijk onderzoek niet (meer) aan te tonen (blz. 219)'.

De gebruikte methode geeft zeer zeker meer en betrouwbaarder materiaal dan datgene wat vaak te horen en/of te lezen is in de kring van de doelgroep, in politieke discussies of bij casuïstiek-besprekingen in de hulpverlening. Daarmee is overigens niet gezegd dat deze vormen van gegevensverzameling en zoeken naar relaties niet ook een eigen rol hebben in het ontrafelen van de werkelijkheid.

Als belangrijkste conclusies geven de onderzoekers:

De Indische jeugdige oorlogsgetroffenen hebben als groep meer problemen dan de groep Nederlandse leeftijdgenoten waarmee zij in dit onderzoek vergeleken zijn. Van de Indische groep hebben zij die materiële en/of psychotherapeutische hulp hebben ontvangen aanzienlijk meer problematiek dan de overigen.

Bij een kwart van de onderzochte groep jeugdige Indische oorlogsgetroffenen bestaat er nog ernstige problematiek die wijst op de moeite om de oorlogservaringen te verwerken. Bij de meerderheid van de totale groep is daar niet of nauwelijks sprake van.

Door volhardend lezen wordt stukje bij beetje, zoals eerder gesteld, de leefwereld van de Indische jeugdige oorlogsgetroffenen in haar volle omvang duidelijker. Ook het spectrum van mogelijke gezondheidsklachten begint zich beter af te tekenen. Deze inzichten zijn waardevol voor verder onderzoek, maar ook voor de hulpverlening.

Moeite blijf ik houden met de interpretatie van de gegevens verkregen over traumatisering en verwerking. Welke inzichten in het traumatiseringsproces worden nu verkregen? Kan men zo stellig beweren dat driekwart van de onderzochte groep de oorlogservaringen verwerkt heeft? (blz. 218). Misschien zijn zij niet getraumatiseerd geweest in de engere interpretatie van het begrip traumatisering. Sommigen worden door het doorgemaakte oorlogsgeweld getraumatiseerd, anderen niet. Sommigen hebben iets aan hulpverlening, anderen niet.

Er zijn meer vragen die door het onderzoek worden opgeroepen. De groep die nu (ernstige) klachten heeft, heeft voor een deel nog geen hulp gezocht, een deel heeft dit wel gedaan. Waarom? Heeft de grote groep die nu geen problemen heeft iets gehad aan hulpverlening? Zo ja, wat hielp waarvoor? Het lijkt erop

dat een deel van de groep met de grootste problemen nu bij de specifieke hulpverlening aangekomen is. Is dit een natuurlijk proces wat niet gestuurd kan worden? Is het niet te laat? Het is duidelijk dat deze vragen nauwelijks meer met retrospectief onderzoek zijn te beantwoorden. Theorievorming over en onderzoek naar traumatisering neemt toe, maar er is nog erg weinig onderzoek gedaan naar het effect van de bestaande vormen van behandeling, nog minder is bekend over hoe je moet bepalen wie met welke behandeling het meest gebaat zou zijn.

Het rapport wijst uit dat er altijd een kans is dat er een relatie bestaat tussen de gepresenteerde klachten en de oorlogservaringen, maar dat het geen wet van meden en perzen is. De kunst is om de relatie te ontdekken en indien aanwezig te bewerken. Welke methode of combinatie van methodieken daarvoor het meest effectief is, blijft de vraag. Patiënten ervaren het in ieder geval als waardevol dat er met iemand gepraat kan worden die de achtergrond kent en begrijpt. Het is ook een kunst om een patiënt geen verband aan te praten tussen de gepresenteerde klachten en het verleden (zie daarvoor de discussie in het kader van de behandeling van incestslachtoffers). Per individu blijft het een individuele klinische inschatting wat de oorzaak is van de gepresenteerde problematiek. Hoe moeilijk het leggen van verbanden is, wordt duidelijk bij het lezen van de uitkomsten van het onderzoek van de WUV- en WUBO- dossiers (hoofdstuk 8).

Een belangrijke stelling wordt in het slothoofdstuk geponeerd, namelijk: 'Een slachtofferperspectief op Indische jeugdige oorlogsgetroffenen is niet op zijn plaats' (blz. 227). Hoe loop je tegen een slachtofferperspectief aan? Zoek je die op, krijg je die opgedrongen? Helpen de uitkomsten van dit onderzoek om er van af te komen? Heb je in onze 'voor wat hoort wat' maatschappij niet een politieke one-liner nodig om aandacht te krijgen? Los van de vraag of een slachtofferperspectief zich wetenschappelijk laat onderzoeken, maakt het onderzoek duidelijk dat binnen de bestudeerde groep allen slachtoffer zijn van door mensen georganiseerd geweld.

Voor de hulpverleners die werken met de onderzochte groep en voor hen die werken met de grote groep jongeren uit oorlogsgebieden die nu in Nederland verblijven komt veel informatie beschikbaar.

De onderzoekers hebben veel onderzocht en veel boven water gekregen wat de moeite waard is. Hoewel het een open deur lijkt, is een belangrijke verdienste van dit onderzoek dat het heeft verduidelijkt dat het het *geheel* van oorlogservaringen is dat bijdraagt aan het ontstaan van de beschreven klachten.

Wat kunnen we tegenover al dit langdurige en gruwelijke geweld stellen? Wat er gedaan is voor de groep Indische jeugdige oorlogsgetroffenen die in Nederland verblijven valt te lezen in dit onderzoeksverslag. Voor de jongeren die nu in de wereld aan oorlogsgeweld blootgesteld worden is te hopen dat dit geweld ophoudt. Gegevens uit dit onderzoek kunnen helpen om uit te

zoeken wie van deze jongeren hulp heeft en wie het mogelijk zelf redt. Voor onderzoekers, hulpverleners en politici is er nog veel werk.

G.M. van der Molen en E.C. Wijnvoord*

De laatste twintig jaar zijn er veel onderzoeken gedaan naar de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid. Dit onderzoek is gericht op de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren. Het onderzoek is gericht op de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren.

Zoals in het rapport ook wordt opgemerkt is er weinig onderzoek naar deze groep mensen gedaan, en zeker niet gericht op deze school. Het belang van dit onderzoek wordt hierin al te vaak over het hoofd gezien. Het onderzoek van de PIR is een van de weinige onderzoeken die de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren in kaart brengt. Het onderzoek is gericht op de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren.

De conclusies van het rapport wijzen op een verandering van de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren. Het onderzoek is gericht op de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren. Het onderzoek is gericht op de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren.

De gegevens van het onderzoek wijzen op een verandering van de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren. Het onderzoek is gericht op de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren. Het onderzoek is gericht op de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren.

Bij dit onderzoek lag de nadruk op de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren. Het onderzoek is gericht op de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren. Het onderzoek is gericht op de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren.

De rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren. Het onderzoek is gericht op de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren. Het onderzoek is gericht op de rol van de familie bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid van jongeren.